

Si Espanya fos Itàlia, la banca se sentiria al paradís. La competència ideològica de les caixes, arrelades al territori i amb sensibilitat social, quedaria diluïda amb una llei com la que s'hi va promulgar el 1990, que convidava les caixes a convertir-se en entitats privades que compren i venen accions. La majoria ho van fer, atretes pels incentius fiscals.

El 1985, la primera ministra britànica, Margaret Thatcher, va impulsar una llei de reforma de les caixes d'estalvis a la Gran Bretanya que va significar l'equiparació competitiva amb els bancs i la transformació en societats anònimes sota l'aixopluc supervisor del Banc d'Anglaterra. La *Dama de ferro* considerava les caixes com a entitats poc modernes i va dissenyar la llei de tal manera que fes desaparèixer les caixes d'estalvis britàniques. I se'n va sortir.

Cinc anys més tard, el govern italià va impulsar la llei en matèria bancària i creditícia, coneguda per *Llei Amato*, que, com en el cas anglès, pretenia la transformació en societat anònima dels instituts de crèdit de dret públic i de les caixes d'estalvis. A diferència de l'anglesa, la normativa italiana preveia incentius fiscals potents tant per a l'operació de transformació com per a les fusions i absorcions que se'n derivessin. Entre els atractius fiscals es destacaven l'exempció de l'impost de societats de les plus-vàlues generades en les actualitzacions d'actius i la deducció fiscal de les provisions efectuades durant cinc anys, en el cas de les fusions. L'única entitat que va conservar la forma jurídica originària després d'entrar en vigor la llei, el Monte dei Paschi di Siena, va cedir el 1995 i va passar a operar com a Banca Monte dei Paschi di Siena, SpA.

El mirall italià per a la banca espanyola. La transformació en societat anònima per part de les entitats financeres que exercien l'activitat creditícia com a fundacions públiques va fer possible que moltes d'aquestes entitats s'integressin en el balanç dels bancs als quals eren adscrites, i va facilitar la fusió entre les que pertanyien al mateix grup bancari. I això fins al punt que, del 1990 fins el 2007,

Banca Nazionale del Lavoro, un dels bancs més importants d'Itàlia. En aquell país, una llei del 1990 va transformar les caixes d'estalvis en societats cotitzades.

La banca espanyola enveja la italiana

a Itàlia han desaparegut 154 entitats financeres.

Per a les caixes italianes, la llei va significar la segregació de l'activitat bancària. L'entitat originària que transferia el negoci, la caixa pròpiament dita, rebia en canvi les accions representatives del capital de la nova societat. Així

doncs, tota fundació pot fer les operacions financeres, comercials, mobiliàries i immobiliàries que consideri oportunes per a aconseguir el seu objectiu social, administrar la seva participació en el capital de l'entitat de crèdit a la qual havia transferit la seva activitat bancària i adquirir i cedir participacions minorità-

Seu central del BBVA. A l'estat espanyol, la banca denuncia competència deslleial per part de les caixes d'estalvis, per "privilegis fiscals" i per un alt grau de "proteccionisme legal".

ries en el capital d'unes altres empreses bancàries i financeres. En aquest cas, la principal font de finançament són els dividendes que reben de la banca en què participen, una part dels quals van a la dotació dels fons de reserves per a garantir la capacitat de la fundació de mantenir el control de la societat bancària; i la resta es destinen al finançament d'obres socials.

Tot i que semblés un intent polític de privatització total de les entitats, va ser al contrari, ja que la normativa blindà el control públic de les entitats en determinar que almenys un 51% del capital de la nova entitat bancària havia de continuar a mans públiques. Però després de fortes protestes del sector bancari, una actualització de la llei el 1994 va autoritzar els propietaris a desprendre's de participacions majoritàries. Avui, les antigues caixes d'estalvis duen a terme l'activitat creditícia a través d'un banc constituït com a societat anònima, que opera en igualtat de condicions que la resta d'entitats del sector. De fet, l'autoritat creditícia italiana ha promulgat normes que impedeixen que hi hagi posicions dominants per garantir nivells adequats de competència al mercat. D'una altra banda, la llei italiana no permet que una empresa no financera tingui participacions bancàries.

Polititzar la guerra. I per què aquesta llei enlluerna els banquers de l'estat espanyol? Perquè implica situar al mateix pla les caixes i els bancs pel que fa a la possibilitat de compra i venda dels seus actius, perquè obliga a fer pública la informació financera i en bona mesura elimina el component d'obra social. Justament, la banca espanyola ha denunciat recentment a la UE que les caixes d'estalvis fan competència deslleial als bancs perquè tenen privilegis fiscals, no poden ser comprades i estan polititzades. Brussel·les ha desestimat la denúncia, però la banca ho continua intentant. Darrerament, dirigents de bancs amb seu a Madrid han menystingut obertament la capacitat de les caixes d'estalvis de gestionar els seus recursos en la crisi de les hipoteques d'alt risc i en posen en dubte el futur pròxim. Sembla evident que una llei com la italiana satisfaria els

Des del 1990 fins al 2007 a Itàlia han desaparegut 154 entitats financeres

interessos de la banca, tot i que, com apunten tots els directius de les caixes d'estalvis i els experts consultats, "un model italià abocaria les caixes a la desaparició i mataria la seva raó de ser originària: servir la societat i cultivar l'arrelament al territori". A banda dels bancs, fonts del sector financer apunten a Caja Madrid, presidida per Miguel Blesa, com una altra entitat interessada a beneficiar-se d'una hipotètica llei a la italiana, i asseguren que si al govern espanyol hi hagués el PP, el president de l'entitat intentaria una operació per a convertir Caja Madrid en societat anònima.

La banca espanyola ha insistit en instàncies polítiques que caldria desenvolupar una llei com la italiana. Els banquers consideren que cal adaptar-se amb urgència al sistema financer europeu, que camina cap a una integració més gran, i que en aquest context no és admissible que les caixes d'estalvis tinguin proteccions legals i s'emparin en els governs regionals. El PP mai no ha tancat la porta a una reforma d'aquesta mena. Durant el darrer govern de José María Aznar, amb Rodrigo Rato al capdavant del Ministeri d'Economia i Hisenda, es va qüestionar la politització de les caixes d'estalvis, però tot plegat va quedar en tímids intents de reforma que no van reeixir.

Per contra, el PSOE sempre hi ha mostrat més reserves, ja que justament als territoris que es consideren feus socialistes és on hi ha més implantació de caixes d'estalvis. Els socialistes van acusar directament el PP de voler afavorir els banquers del país amb maniobres per a eliminar l'obra social de les caixes. En tot cas, aquest intent de reforma sempre ha estat una prioritat parcel·lada en territoris segons el color que a cada legislatura ha tingut l'executiu espanyol i els seus equilibris polítics amb els governs autonòmics.

La UE no veu clar el paper de les caixes. El debat sobre el futur de les caixes d'estalvis en un mercat financer on els gegants bancaris lluiten per eradicar qualsevol competència va més enllà de l'estat espanyol. Brussel·les comparteix en bona mesura la idea que defensava Margaret Thatcher que les caixes eren entitats ancorades al

La Caixa, S.A.?

Sembla que els bancs frisen per una llei del sistema bancari com la d'Itàlia. Però també hi ha una caixa que en algun moment ha desitjat de transformar-se en societat anònima. El 1999, Josep Vilarasau va accedir a la presidència de "la Caixa" en substitució de Joan Antoni Samaranch. Poc després, el 2001, ja va intentar una operació a la italiana. L'entitat catalana controlava el 100% del capital del Banc d'Europa, i la proposta del president consistia que el banc es quedés tot l'actiu i el passiu de "la Caixa", mentre que aquesta posseiria només les accions del Banc d'Europa. La jugada era fiscalment complexa; per això el màxim dirigent de "la Caixa" va optar per consultar el ministre d'Economia i Hisenda, Rodrigo Rato.

El sentit d'aquest moviment era de trencar les barreres al creixement de "la Caixa" seguint el model italià, no previst a l'estat espanyol. Si se'n sortia, "la Caixa" seria només una fundació amb capacitat per a vendre's les accions del Banc d'Europa i realitzar les operacions financeres, comercials, mobiliàries i immobiliàries que considerés oportunes, mentre que el banc podria ampliar capital i col·locar-lo allà on volgués.

Eliminar el control públic. Però, per què volia dur a terme aquesta operació, Vilarasau? Si "la Caixa" era una fundació, el seu patronat seria nomenat per cooptació, de manera que quan hi hagués una vacant per la defunció d'un patró, la resta de patrons triarien el substitut, amb la qual cosa s'hi evitaria qualsevol mena d'ingerència del poder

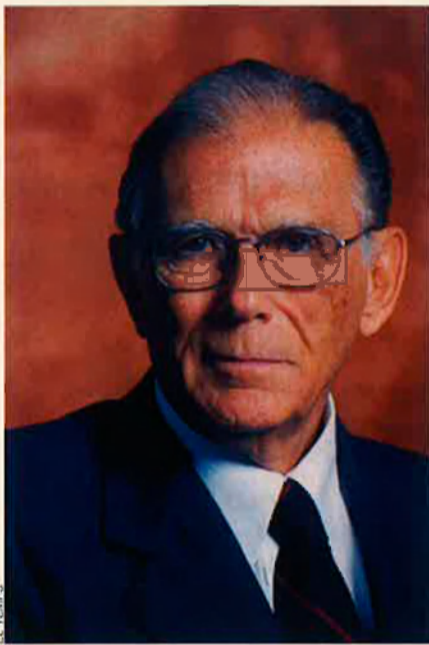
polític.

Finalment, l'operació no va anar endavant i això va significar el final de la carrera de Vilarasau al capdavant de l'entitat. El president de la Generalitat, Jordi Pujol, es va molestar molt perquè el dirigent de "la Caixa" havia anat a fer consultes a Madrid i no a Catalunya. Poc després, el govern català va fer ús de la seva capacitat normativa per a regular les caixes d'estalvis i va modificar la llei financera, limitant a vint anys el mandat la cúpula de les entitats. Això impedí a Vilarasau de presentar-se a la reelecció en el càrrec el 2002.

"La Caixa" mai no s'ha trobat amb insuficiència de recursos propis, però algunes altres caixes sí que podrien estar interessades a resoldre aquest problema amb una llei a la italiana. La legislació espanyola i l'europea exigeixen que tota entitat financera mantingui una certa proporció entre els dipòsits que té i el capital propi. Així doncs, si una entitat estigués just al límit i un client li demanés d'obrir un compte amb 100 milions d'euros no el podria acceptar, amb què limitaria el seu creixement. Amb el model italià, en què queda separada la propietat del capital i la fundació, es podria fer

una ampliació de capital, que reduiria la proporció entre dipòsits i capital propi, de manera que es podrien acceptar més dipòsits de l'hipotètic client.

Les caixes poden augmentar els seus recursos a través del marge de benefici, però la legislació espanyola actual també ha previst un altre instrument per a resoldre aquesta restricció dels recursos propis: les quotes participatives. Ara com ara, però, cap caixa no n'ha fet ús, entre més raons perquè els sindicats s'hi oposen.

Vilarasau va mirar de transformar "la Caixa" en una fundació, derivant l'activitat econòmica al Banc d'Europa, també propietat de l'entitat.

passat, sobretot pel cas d'Alemanya. A Alemanya hi ha més de 700 caixes d'estalvis de dimensions molt reduïdes, totes propietat del *land* corresponent o de l'ajuntament del municipi on són implantades. Aquestes entitats no surten del seu territori, de manera que no es fan competència. D'una altra banda, el *land* o ajuntament corresponents garanteixen l'activitat de cada caixa. Per tant, si fan una emissió de bons, tenen la garantia pública, un coixí que permet d'emetre'ls a un interès realment baix. En vista d'aquesta situació, els bancs

han acusat les caixes de competència deslleial, i de moment la UE els ha donat la raó. Per evitar situacions com l'alemanya, a l'estat espanyol s'ha modificat la llei de caixes d'estalvis perquè en cap cas a l'assemblea general de les caixes les entitats públiques no hi puguin tenir més del 50% dels membres.

Amb llei a la italiana o sense, el sistema financer espanyol és considerat com el més competitiu del món, amb 46 caixes d'estalvis federades, una desena més d'entitats cooperatives vinculades

a col·lectius, dos gegants bancaris, el Santander i el BBVA, que han estès els tentacles més enllà de l'estat espanyol, i més bancs com el Sabadell Atlàntic que van pel camí d'afegir-se a la llista de gegants. En aquest context, la guerra de l'actiu i el passiu entre caixes i bancs té sentit, sempre que es mantingui en els límits de la competència honesta i de respecte mutu. Una condició que darrerament han trencat alguns sectors de la banca espanyola.

Gemma Aguilera